

de raad van de gemeente Westerkwartier
per mail via griffie@westerkwartier.nl

Contactpersoon

Harry Meijer

Kenmerk

1969120608

Zuidhorn

8 maart 2023

Onderwerp

Rapport Rechtsherstel Joods onroerend goed

Geachte leden van de raad,

In april 2021 heeft het college besloten, samen met de gemeenten Het Hogeland, Oldambt, Veendam en later ook Midden-Groningen, een onderzoek in te stellen naar Joods onroerend goed. Het onderzoeksteam kreeg de opdracht intern en extern onderzoek te doen naar de mogelijke rol van de (voormalige) gemeenten in de onteigening van Joods onroerend goed. En daarnaast naar het naheffen van belastingen tijdens en kort na de Tweede Wereldoorlog. Het college wilde hiermee duidelijkheid krijgen over welke rol de rechtsvoorgangers hebben gespeeld bij de onteigening en het rechtsherstel in de periode 1942-1955. De directe aanleiding van dit onderzoek is de publicatie van de zogenaamde 'Verkaufsbücher' door het Nationaal Archief. Hieruit blijkt dat, net als in een aantal andere gemeenten in Nederland, ook in Groningse gemeenten tussen 1940-1945 Joods bezit onteigend is.

Uitvoering

Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen. Zij kregen hierbij ondersteuning van een begeleidingscommissie en een ambtelijke werkgroep. Het onderzoek was gericht op feiten rond de onteigening en restitutie van Joodse eigendommen en de opvang en het rechtsherstel van gedupeerde Joden. Het ging daarbij om de vraag of de gemeente iets heeft gedaan wat ze niet had moeten doen. Daarnaast ging het om proberen een antwoord te vinden op de vraag of de gemeente iets niet gedaan heeft, wat zij wel had moeten doen. Het onderzoek heeft zich vooral toegespitst op de gemeentelijke en kadastrale archieven. De nadruk is gelegd op de gemeentelijke verwerving van Joods onroerend goed en de verdere betrokkenheid van de gemeente bij dit onroerend goed.

Postadres

Postbus 100
9350 AC Leek

Contact

Telefoon 14 0594
info@westerkwartier.nl

www.westerkwartier.nl

Pagina

1 van 3

Onderzoeksvragen

Het onderzoek richtte zich op de volgende vragen:

- Hoe verging het de Joden op het platteland tijdens de oorlog?
- Hoe vond de ontrechting van Joden van hun onroerend goed plaats en hoe gingen plattelandsgemeenten hiermee om? Maakten zij er gebruik van door deze huizen en gronden in eigendom te verwerven?
- En hoe stelden de gemeenten zich op toen ze als gevolg van het proces van rechtsherstel na de Tweede Wereldoorlog gedwongen werden deze verworven eigendommen weer af te staan? Of anders de teruggekeerde Joden of hun eigenaren hiervoor te compenseren door teruggave via een afdoende en rechtvaardige financiële vergoeding?

De uitdrukkelijke wens van de deelnemende gemeenten aan het onderzoek was niet tijdens dit onderzoek een oordeel te vellen, maar primair om het verschaffen van een feitenrelaas. Het uiteindelijke oordeel over deze feiten is aan de gemeenten zelf na het tot stand komen van het rapport van het onderzoek.

Onderzoek gemeente Westerkwartier

Binnen de gemeente Westerkwartier zijn de voormalige gemeenten Grijpskerk en Leek onderzocht. Deze twee gemeenten hadden de grootste populatie Joden. Het ontbrak aan tijd en financiële middelen om alle voormalige gemeenten te onderzoeken.

Uit dit onderzoek is gebleken dat de voormalige gemeenten Grijpskerk en Leek geen Joods onroerend goed hebben aangekocht gedurende of vlak na de Tweede Wereldoorlog. Ook zijn er geen aanwijzingen dat dit wel gebeurd is door andere voormalige gemeenten, die nu tot de huidige gemeente Westerkwartier behoren.

In het rapport zijn wel enkele zaken opgenomen waar de genoemde gemeenten wel bemoeienis mee hadden. Dat betreft het gebruik van een voormalige slachtplaats in Visvliet als school. En in Leek is gekeken naar wat er gebeurd is met de eigendommen van de Joodse gemeente: de school, de begraafplaats en de synagoge.

De gemeente Grijpskerk stelde duidelijke voorwaarden aan het gebruik van de slachtplaats en aan de oplevering aan de eigenaar, wanneer deze zou terugkeren. De gemeente Leek had alleen bemoeienis met de Joodse begraafplaats waarvan de gemeente het onderhoud op zich had genomen. De conclusie voor gemeente Westerkwartier is, dat de gemeentelijke betrokkenheid bij onroerend goed van Joodse origine beperkt lijkt te zijn gebleven.

Rapport

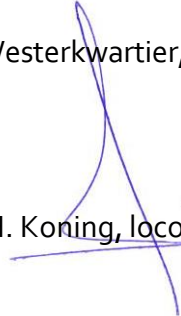
De resultaten van het onderzoek zijn vastgelegd in het *Rapport van het onderzoek naar het handelen van de gemeenten Oldambt, Veendam, Midden-Groningen, Westerkwartier en Het Hogeland ten aanzien van Joods onroerend goed circa 1940-1955*.

We delen dit rapport met museum Het Joodse Schooltje te Leek. We willen nadrukkelijk het museum betrekken bij de nadere uitwerking van het rapport.
We zijn met ze in gesprek hoe we hier een vervolg aan willen geven. De vijf gemeenten presenteren het rapport in een gezamenlijke persbijeenkomst op donderdag 9 maart in Winschoten.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van de gemeente Westerkwartier,

A. van der Tuuk, burgemeester

H. Koning, loco-secretaris